

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU
ILMIY
XABARLAR-**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

Э.Б.Ягъяева

Дифференцированный метод обучения при изучении иностранного языка
и организации самостоятельной работы студентов.....114

M.K.Mavlyuda

O'qituvchi kompetensiyasining o'ziga xos xususiyatlari.....117

G.A.Asomiddinova

Qahramon xarakterini yaratishda badiiy nutq imkoniyatlari va muallif mahorati120

N.K.Abbasova, Z.Q.Xakimova

Speech act as an important function of communication125

Sh.R.Muydinov

Linguoculturological description of zoonym composite partial similarities.....128

M.Madaminova

Exploring the persuasive power of publicistic style: utilizing proverbs and sayings
in english lesson130

Sh.M.Yusufjonova

Frazeologizmlar taqiqi.....134

Ш.И.Аскарова

К проблеме языковой интерференции и билингвизма при изучении
третичного языка.....137

Ш.И.Аскарова

К вопросу трансфера и интерференции при изучении немецкого после
английского языка141

Sh.Sh.Dadabayeva

Tarjimada so'zning kontekstdagi ma'nosini aniqlash usullari.....148

Sh.Sh.Dadabayeva

Tarjima jarayonida vaziyatning o'r ganilishi152

Sh.Y.Usmonova

Cognitive analysis of landscape terms in uzbek and english languages.....159

Sh.Y.Usmonova

O'zbek va ingliz tillarining terminologik tizimida landshaft terminlarining o'rni.....162

Z.Sh.Pazilova

Nemis xalqida dafn marosimining o'tkazilishi167

Z.Sh.Pazilova

O'zbek va nemis xalqlarida to'y bilan bog'liq shaxs nomlari170

R.U.Axrорova

Lingvomadaniyatshunoslik: lingvokulturema va logoepistema.....173

O.O.Bobokalonov, R.U.Akhrorova

Shifonemas in phraseological units related to the period of youth178

R.U.Axrорova

Fransuz ertaklarida yoshga oid reprezentlarning leksik-semantik va milliy-madaniy
xususiyatlari182

Z.M.Abdullaev

Nemis tili ismlari motivlari va ism tanlashga ta'sir etuvchi omillar185

Z.M.Abdullaev

Nemis tilida atoqli otlar va ularning tasnif etilishi188

I.R.O'rinboyev

Ba'zi na'matak (*Rosa*) turlarining Farg'ona shahrida tarqalishi va dorivorlik xususiyatlari.....190

I.D.Yakubov

Separator-tozalagich qurilmasining parametrlari193

M.Nazarov, A.T.Maxsudaxon

Javdarni jadal texnologiyada parvarishlash201

Ё.Г.Абдуганиев

Получение и свойства производных перфторакриловой и перфторметакриловой
кислоты205

D.M.Ahmedova

Ekologik munosabatlarning konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari.....215

**O'ZBEK VA INGLIZ TILLARINING TERMINOLOGIK TIZIMIDA LANDSHAFT
TERMINLARINING O'RNI**

**ЛАНДШАФТНЫЕ ТЕРМИНЫ В ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ УЗБЕКСКОГО И
АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ**

**LANDSCAPE TERMS IN THE TERMINOLOGICAL SYSTEM OF THE UZBEK AND
ENGLISH LANGUAGES**

Usmonova Shaxnoza Yoqubjon qizi¹

¹Tabiiy yo'nalishlar bo'yicha chet tillari kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada o'zbek va ingliz tillaridagi landshaft terminlarining o'zbek tilshunosligiga kirib kelishi va qadimgi landshaft terminlarining xozirgi muqobil shakllari va uning nutqimizda qo'llanilishi tahlil qilingan. Shuningdek, olimlarning ilmiy tadqiqot ishlari tahlil qilingan va landshaft so'zi ma'nosining o'zbek va ingliz tillaridagi o'xshash jihatlari yoritilib berilgan.

Аннотация

В данной статье анализируются проникновение ландшафтных терминов в узбекском и английском языках в узбекское языкознание и современные альтернативные формы древних ландшафтных терминов и их употребление в нашей речи. Также были проанализированы научно-исследовательские работы учёных и выделены схожие аспекты значения слова ландшафт в узбекском и английском языках.

Abstract

This article analyzes the penetration of landscape terms in Uzbek and English into Uzbek linguistics and modern alternative forms of ancient landscape terms and their use in our speech. The scientific research works of scientists were also analyzed and similar aspects of the meaning of the word landscape in the Uzbek and English languages were highlighted.

Kalit so'zlar: *landshaftshunoslik, leksik- semantik, tarixiy-geografik asar, o'simliklarning semantikasi, leksema, qiyoslash, termin, lug'aviy qatlam.*

Ключевые слова: *ландшафтное, лексико-семантическая, историко-географическая работа, семантика растений, лексема, сравнение, термин, лексический слой.*

Key words: *landscape science, lexico-semantic, historical and geographical work, plant semantics, lexeme, comparison, term, lexical layer.*

KIRISH

Ma'lumki, har bir bilim sohasining o'ziga xos xususiyatlari, mazmuni, nihoyat, nazariy va amaliy vazifalari bo'lib, ularni tekshirmsandan turib, rivojlanish qonuniyatlari va terminologiyaning umumiyligi holati haqida aniq tasavvurga ega bo'lish qiyin. Yuqorida aytildandek landshaftshunoslik ko'p asrlik tarixga ega bo'lgan sohalardan biridir.

Landshaft terminlarning muayyan predmet-tematik guruhidagi struktur-grammatik va tizimli semantik munosabatlarni o'rganish leksik-semantik va grammatik hodisalardagi o'xshashlik va farqlarni aniqlash imkonini beradi, bu qiyosiy tipologik tadqiqotlarda nihoyatda muhim hisoblanadi.

Maqolamizda leksik-semantik guruhlarning tarkibiy tahlili olib boriladi, uning maqsadi terminlarning derivativ muvofiqlik modellarini, shuningdek til tuzilishining taqqoslangan ko'rsatilgan sohalarining o'zaro mos kelishini aniqlashdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Landshaftshunoslik inson hayotiga uning barcha faoliyati bilan chambarchas bog'liq bo'lgan muhitning bir qismi sifatida kirdi. Tabiat haqidagi bilimlar har doim inson uchun zarur bo'lgan. Ibtidoiy odamlar o'z oziq-ovqatlarini mevalar, qutulish mumkin bo'lgan ildizlar, baliq ovlash, yovvoyi hayvonlarni ovlash orqali olishgan va shuning uchun uylari yaqinidagi tabiatni yaxshi bilishgan. Ular ko'p oziq-ovqat topish mumkin bo'lgan hududni eslashga harakat qildilar va daraxtlarning qobig'ida, toshlarda bu hududga olib boradigan yo'lni tasvirlashdi.

Bir necha ming yil oldin, odamlar birinchi marta qirg'oq bo'ylab suzib yurgan eshkak eshish va yelkanli kemalarni yasashni o'rgandilar. Kompasning ixtirosi ochiq dengizda uzoq masofalarga sayohat qilishga yordam berdi. Yangi yerkarni qidirish va harbiy yurishlar, savdo aloqalari yer haqidagi bilimlarni to'plashga yordam berdi.

Deyarli 5 ming yil davomida yer yuzasining tabiatini haqidagi bilimlarni to'plash davom etdi.

MAXSUS SON

Kashfiyotchilar landshaft obyektlari: tog'lar, daryolar va ko'llar, shahrlar, yo'llar va boshqa ko'p narsalarni tasvirlaydigan xaritalar tuzdilar.

Geograflar Yer yuzasini o'rganishda davom etmoqdalar. Ular quruqlikda va okeanlarda turli ekspeditsiyalarda qatnashadilar, ilmiy stansiyalarda uzoq muddatli kuzatuvlar olib boradilar. Geografik tadqiqotlar natijalaridan sanoat va qishloq xo'jaligida foydalilanadi, ular yordamida mavjud xaritalar aniqlashtiriladi va yangi xaritalar tuziladi. Tadqiqotchilarga zamonaviy texnologiyalar katta yordam beradi. Ekspeditsiyalarda to'plangan materiallar kuzatuv stantsiyalarida elektron kompyuterlar tomonidan qayta ishlanadi. Landshaftshunoslik rivojlanishi natijasida inson kosmosdan sayyora tepasida keng bo'shlqlarni ko'rdi, butun Yer va uning alohida qismlarining fotosuratlarini oldi. Tabiat hodisalariga e'tibor insonning o'zini tabiatning bir qismi sifatida anglashining boshidanoq zarur bo'lib qoldi, mehnat murakkabroq shakllarni egallab, yangi ehtiyojlar sezila boshlaganda u yanada kuchaydi.

Shunday qilib, ularda landshaftshunoslikni o'rganishga qiziqishi uyg'ondi. Arab tilshunosligida birinchilardan bo'lib landshaft terminlari shakllangan. Keyinchalik landshaftshunoslik Yevropada yanada rivojlandi. Landshaftshunoslikning rivojlanishi bilan bog'liq holda ko'plab yangi terminlar paydo bo'ldi. O'rta Osiyoda o'rta asrlardayoq sezilarli taraqqiyotga erishdi, uning terminlari nafaqat olimlar, balki sayohatchilar va savdogarlar orasida ham keng qo'llanila boshlandi.

O'zbek landshaftshunoslik terminologiyasi o'zbek tili lug'at tarkibining qatlamlaridan biri sifatida o'zining ildizlarini chuqur antik davrlarga borib taqaladi. O'zbek landshaft terminlari xalifa Ma'mun davrida shakllana boshlagan va Abu Rayxon Beruniy (973-1048), Ibn Sino (980-1037), Mahmud Koshg'ariy (), Alisher Navoiy (), asarlarida ham o'zining keyingi rivojlanishini topadi. Aburayxon Beruniyning "Xudud al olam" geografik asari ilmiy terminologiyasining qimmatli manbalaridan biri hisoblanadi.

Muhammad ibn Muso Xorazmiyning (VIII asr oxiri – IX asr o'rtalari) «Surat al-arz» kitobi o'z davrida juda mashhur bo'lgan va undan nafaqat bag'dodlik olimlar, balki birmuncha uzoq mamlakatlardagi ilm ahli ham keng foydalangan. Kitob bir necha unlab xaritalar va ularga berilgan izohlarni o'z ichiga olib, hammasi birgalikda «Kitobu surat al-arz» deb atalgan. Asarda 537 ta eng muhim joyning nomi, jumladan, shahrlar, so'ngra tog'lar (203 nom), dengizlar va orollarning nomlari, oxirida esa daryolar alohida-alohida qilib yozilgan. Kitobda keltirilgan jadvallarda «G'arbiy tashqi dengiz» (Atlantika okeani), «Qulzum dengizi va Yashil dengiz» (Qizil dengiz va Hind okeani) kabi nomlar uchraydi. Shuningdek, asarda Azov dengizi, Nil daryosi va ularning atrofidagi hududlarga izoh berilib, bu yarlarning xaritasi ham keltirilgan. Mohiyat va mazmuniga ko'ra, mazkur asar katta bir atlasga ilova qilingan izohdir.

Sharq landshaftshunosligida Beruniyning ta'siri juda katta bo'ldi. Beruniyning barcha yirik asarlari („Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar“, „Hindiston“, „Mineralogiya“, „Geodeziya“, „Ma'sud qonuni“) ko'p jihatdan Geografiyaga taalluqli. Beruniy Sharqda birinchi bo'lib globus yasadi, „Ma'sud qonuni“ kitobida 603 joyning geografik koordinatalarini aniqlab yozdi, boshqa bir kitobiga dunyo haritasini ilova qildi. Beruniy Hindistonda turib, Yer aylanasining uzunligini o'lchadi. „Geodeziya“ kitobida Amudaryoning oqimi o'zgargani va Qoraqum cho'lining paydo bo'lishini tasvirladi va h.k. U nazariy jihatdan ilk bor g'arbda, Atlantika okeani ortida katta quruqlik mavjudligini ta'kidlagan. 5 asrdan so'ng yevropaliklar bu quruqlikning Amerika qit'asi ekanligini kashf etganlar.

Maxmud Koshg'ariy Markaziy Osiyodan Kichik Osiyo yarim orolgacha kezib, turkiy qabilalarning tili, urf-odatlari, shahrlari, daryo-ko'llari, tog'yaylovlarini tasvirlagan "Devonu lug'otit turk" asarini yozib qoldirdi. Kitobga dunyo haritasi ham ilova qilingan. "Devonu lug'atit - turk" sahifalarini varaqlar ekansiz, unda tabiat va tabiiy hodisalarga doir - yer va suv, tog' va cho'l, iqlim va osmon, hayvon va o'simlik singarilarga bog'liq yuzlab xalq so'z-terminlari, maqol va iboralarni toppish mumkin.

"Devon"da ko'plab landshaft terminlari berilgan bo'lib, bu terminlar hozirgi vaqtida ham keng qo'llaniladi. Masalan: *Ariq, botiq, jar, kechik, ko'k (osmon), muz (buz), suv, sayram suv, talgoq, tog', tun, tuman, ungr, qayir* va boshqalar shular jumlasidandir. "Devonu lug'atit - turk" da ishlatilgan terminlarning ayrimlari hozirgi kunda ham faol bo'lsada, ayrimlari ma'lum bir o'zgarishlarga uchragan:

"Devonu lug'atit - turk" da
O'trug' (utrug')
Obri

Hozirgi shakl
Orol
Chuqurlik

Tag' (tog')	Tog'
Kol (ko'l)	Ko'l
Kend (kand)	Kent, shahar
Art	Ort, art, dovon
O'rкuch (urkuch)	mavj, to'lqin
Batir	Botiq
Tegra	Tegra
Ezizilik	Balandlik, adir
Tuz jer (tuz yer)	Tekis yer
Tabiz	tuzli, sho'rhok yer
O'kuz (ukuz)	Soy, daryo
Taz jer (tazyer)	Oriq yer (o'simligi oz
Tirsgak	yer)
	Tirsak

O'zbek (turkiy) landshaft terminshunosligining yana bir muhim manbisi XI asrga tegishli bo'lgan Yusuf Xos Xojibning "Qutadg'u bilig" asaridir.

"Qutadg'u bilig"dagi terminlar XI asr va undan avvalgi davr til koloritini aks ettiradi. Albatta, bizning davrimizga kelib asarda qo'llanilgan ayrim terminlar, so'z va iboralar muomaladan (iste'moldan) chiqib ketgan, lekin ayrim terminlar hozirgacha saqlanib, asosan xalq og'zaki nutqida keng ishlatiladi, hamda tilimizning lug'at tarkibidadir. "Qutadg'u bilig"da uchraydigan geografik terminlarning ayrimlarini izohlaymiz: *Art* - dovon, tepalik, balandlik, do'nglik; *Buloq* - buloq, chashma; *Kechig* - kechuv, kechik, ko'l, daryo va soylardan kechib o'tish mumkin bo'lgan sayoz joy; *Mulk* - keng ma'noda mamlakat; *Tunak* - tunash joyi, kechasi tunab o'tiladigan joy; *Chechaklik* - gulzor, maysazor, o't - o'lan, ko'p bo'lgan joy; *Ol* - buloq, qaynar, chashma. *Yar* - jar, tik qoya; *O'bri* - chuqurlik, dara. Yuvilish natijasida hosil bo'lgan tor va chuqur soy, vodiy, dara deyiladi. "Qutadg'u bilig"dan keyingi manbalarda bundan tashqari soy, soylik, tangi ko'rinishida ham uchraydi.

"Qutadg'u bilig" da

Art
Buloq
Yozi
Kechig
Kus
Chechaklik
Ol
Yar
O'bri

Hozir ishlatiladi

Art, dovon, oshuv
Buloq, chashma, qaynar
Dala
Kechuv, guzar
Dovul
Maysazor
Chashma, buloq
Jar
Chuqurlik, dara

Jamoliddin Turkiyning "Kitob bulgat al - mushtoq fi lug'atit - turk val - kifchoq" (Turk va qipchoq tillariga mushtoqlarni qoniqtiruvchi kitob) asarida ham ko'plab landshaft atamalar mavjud. Bu asarning ikkinchi bobida *qaya* (qoya), *ko'l*, *jar*, *quz* (kungay), *o'r/or* (chuqurlik), *say* (daryo), *o'zan*, *tibiz* (sho'rxok), *toprak* (tuproq) singari tog'lar, daryolar, sahrolar, o'rmonlar, shaharlar, daraxtlar va boshqalar bilan bog'liq terminlar ko'p uchraydi.

XVI asrning boshida Zahiriddin Muhammad Bobur Hindistonga kelib, mashhur tarixiy-geografik asar – "Boburnoma"ni yaratdi. Asarda tog' relyefi bilan bog'liq bo'lgan *ko'hpoja* (tog' etagi, adir), *ko'hiy* (tog'lik), *ko'h/tog' domanasi* (tog' etagi), *qulla* (cho'qqi) *pushta* (atrofga nisbatan ko'tarilib turgan yer, tepe, balandlik, qir), *tangi/dara* (tog' oralig'idagi yo'l, chuqur daryo vodiysi), *kamar* (tog' yoki tepalik yon bag'rida yoysimon o'yilgan chuqurlik) terminlarini qo'llagan. Shuningdek *to'qay*, *yayloq*, *yaylov*, *o'lang*, *sho'r yer*, *tuz yer* (tekis yer), *dasht*, *dobon* (dovon) suv *qotilishi*, *chashma* singari turli landshaft terminlari ham uchraydi.

O'zbekistonda, butun O'rta Osiyodagi kabi, o'lkaning tabiiy sharoiti hamda tabiiy resurslarini kompleks taddiq etish va geografik g'oyalarning bu jarayon bilan bevosita bog'liq holda rivojlanishi 4 asosiy ilmiy yo'nalishda amalga oshib, takomillasha bordi. Bular: qiyosiy-tasviriy, tabiiy-tarixiy, ekologik-geografik va regional landshaftshunoslik yo'nalishlaridir.

Regional landshaftshunoslik yo'nalishi yuqorida uch kompleks yo'nalish va ko'plab tarmoq geografik yo'nalishlarning sintezi sifatida vujudga keldi. Bu yo'nalishga doyr ilk tadqiqotlar 1929—

MAXSUS SON

30 yillarda olib borildi. O'rta Osiyo kompleks tabiiy-tarixiy rayonlashtirildi va ayrim yirik hududlarning landshaft haritalari tuzildi. 1943-yil O'rta Osyoning ekologik tamoyillar asosida majmuali geografik rayonlashtirish konsepsiysi va sxemasi yaratildi. 1950-yillar oxiridan O'rta Osyonni tabiiy rayonlashtirish va landshaft haritalarini yaratish bilan O'rta Osiyo davlat universitetining geograf olimlari shug'ullandilar. 1960-70 yillarga kelib, O'zbekistonda mahalliy landshaftshunos olimlarning safi shakllandi. Ular Moskva (P.B.Baratov, A.A.Rafikov, M.U.Umarov, P.N.G'ulomov, A.Mamatov, B.O.Baxriddinov, O.Raxmatullayev, S.Abdullayev, I.Abdug'aniyev), Sankt-Peterburg (A.Saidov, M.Rasulov, Sh.Ergashev, T.Rahimov, Yu.Sultonov), Lvov (L.Alibekov, T.Jumaboyev), Voronej (A.Abdulqosimov), Boku (S. A. Nishonov), Ashxobod (I. Nazarov), Qozon (T.Ollonazarov) va Toshkent (Sh.S.Zokirov, I.A.Hasanov, A.Zayniddinov, A.Soatov) landshaftshunoslik maktablariga mansubdirlar. Ularning har biri muayyan hududlarni rayonlashtirish va landshaft xususiyatlarini tahlil qilish, tabiiy resurslarni baholash bilan shug'ullandilar.

Tizimli yondashuv doirasida M.V.Flagina Don so'zlarining landshaft leksikasini tadqiq qildi. E.V.Gizzatullina tatar va ingliz tillarida "o'rmon" atamasining dedronimik leksikasini qiyosiy tadqiq qildi. E.V.Gizzatullipning tadqiqotlari natijasida tatar va ingliz tillaridagi "o'rmon" atamasining tuzilishi deyarli bir-biriga to'g'ri keladi degan xulosaga kelib, bu ushbu sohadagi taqqoslanadigan tillarning katta semantik o'xshashligini ko'rsatadi. Daraxtlar va butalarning tasniflari o'rtasidagi mavjud farqlar shundan iboratki, ba'zi baland o'simliklarning semantikasi bo'yicha turlicha guruhlanishi turli xil xususiyatlarga asoslanadi. "O'rmon" so'zi atamasi lug'atini o'rganish asosida taqqoslangan ikki tilning semantik umumiyligi haqida xulosa chiqariladi.

I.V.Ushkova ingliz va rus tillarida "yer usti relyefi" terminologiyasining shakllanish xususiyatlarini o'rganib chiqib, ingliz va rus tillarining turli davrlarida ushbu terminologiyaning rivojlanish dinamikasini ko'rsatib bergan. Rus va ingliz terminologiyalaridagi leksemalar o'rtasidagi semantik munosabatlarni tahlil qilgan. G.V.Xarkova rus va ingliz tillarida "landshaft" mazmuniy maydonini o'rganish bilan shug'ullanadi. Uning tadqiqotlarida mazmuniy maydonlarning tuzilishidagi umumiy va farqli tomonlarini ochib beriladi. Muallifning ta'kidlashicha, rus va ingliz tillarida "landshaft" mazmuniy maydonida *quruqlik* va suv leksik-tematik kichik guruhlarga tegishli birliklar mavjud. Tadqiqotlarda ingliz va rus tillaridagi "landshaft" mavzuiy maydonini tillararo qiyoslash nafaqat tillardagi farqlarni, balki sezilarli o'xshashlikni ham aniqladi, bu birinchi navbatda leksemalar majmuasida har bir tilga xos umumiylikning yuqori darajasida namoyon bo'ladi..

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Landshaftshunoslikda landshaftlarning turlari o'ziga xos atamaga ega bo'lib, o'zbek va ingliz tillatidagi bu atamalarni qiyoslash uchun dastlab landshaft tushunchasining o'ziga aniqlik kiritish zarur ko'rindi. Buni turli nuqtai nazardan talqin qilish mumkin.

O'zbek tilining besh tomlik izohli lug'atida landshaft atamasi uchun quyidagi ta'rif berilgan: "Ko'rinishi, relyefi, iqlimi, o'simliklar va hayvonot dunyosi, gidrologik rejimi va boshqalarning bir xilligi bilan ajralib turadigan va tabiiy chegaraga ega bo'lgan hudud, joy" Rus tilining izohli lug'atida esa landshaftga nisbattan "yer yuzasining relyefi, yerning umumiyligi ko'rinishi va tabiatini" deb izoh qoldiriladi.

Ingliz tili lug'atida *landscape* so'zning ma'nosi «an area of countryside or land of a particular type, used especially when talking about its appearance <...> rural/industrial/urban etc. landscape» ya'ni "qishloq hududi yoki ma'lum bir turdag'i yer, ayniqsa uning tashqi ko'rinishi haqida gapirganda qishloq/sanoat/shahar va hokazo landshaftlari ishlataladi" deb izohlangan.

XULOSA

Ta'riflardan kelib chiqadiki, landshaft tushunchasi qiyoslanayotgan har ikki tilda ham umumiyligi bo'lib, obyektning tashqi xususiyatlarini ochib beradigan umumiyligi ma'no "tashqi ko'rinish" birinchi navbatda namoyon bo'ladi. Bu ma'nolar hech qanday qo'shimcha nazariy bilimlarga tayanmasdan, insonning oddiy ongida mavjud bo'lgan tabiiy obyektlar toifasi haqidagi bilimlarni ifodalaydi. Biz bunday bilimlarni empirik tajriba orqali, voqelik hodisalarini bevosita kuzatish, ongda ularning eng aniq tashqi belgilarini mahkamlash orqali olamiz, bu esa lug'at ta'riflarida o'z aksini topadi..

ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1.G'ulomov P., Mirakmalov M. Toponimika va geografik terminshunoslik – Toshkent, 2005. – 75 b.
2. Арапов С.В. Географический словарь. – М.: Просвещение, 1968. – 253 с.
3. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. – Тошкент: Узбекистон миллий энциклопедияси, 2006. – Б. 486.

4. Флягина М.В. Лингвогеографическое исследование ландшафтной лексики донских говоров: Дис. ... канд. филол. наук. – Ростов-на-Дону, 2004. – 389 с.
- 5.Харькова Е.В. Общее и различное в структуре тематического поля (на примере ноля «ландшафт» в русском и английском языках): Дис. ... канд. филол. наук. – Казань, 2003. – 222 с.
6. Sh. Usmonova . Ingliz va o'zbek tilida landshaft so'zlarining qiyosiy tahlili va frazealogiya –Uzbek scholar journal – 2023,53-55 b